

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ПРИКЛАДІ ПАТ "АРТЕМІВСЬКИЙ ЗАВОД З ОБРОБКИ КОЛЬОРОВИХ МЕТАЛІВ"

Анотація. Розглянуто розвиток металургійної галузі України на сучасному етапі. Розкрито ризики, що вплинули на стан металургійної галузі України. Виявлено сильні та слабкі сторони діяльності підприємства, можливості й загрози за допомогою SWOT-аналізу.

Аннотация. Рассмотрено развитие металлургической отрасли Украины на современном этапе. Раскрыты риски, повлиявшие на состояние металлургической отрасли Украины. Выявлены сильные и слабые стороны деятельности предприятия, возможности и угрозы с помощью SWOT-анализа.

Annotation. The article deals with the development of the steel industry in Ukraine today. Risks that affected the state of the steel industry in Ukraine have been disclosed. The strengths and weaknesses of a company, opportunities and threats have been studied by SWOT-analysis.

Ключові слова: металургія, SWOT-аналіз, зовнішнє середовище.

Стан сучасної світової економіки відображають три основні тенденції: зростання потужності країн, що розвиваються та об'єднання країн у різні альянси (військові, торговельні, територіальні тощо). Вступ України до СОТ, розширення торговельної співпраці з багатьма країнами поза об'єднань, намір набути статусу члена ЄС – усе це відкриває перед вітчизняними структурами нові можливості, однак, разом із тим, призводить до виникнення у внутрішньо економічних процесах багатьох ризиків, пов'язаних із загостренням конкурентного середовища.

У таких умовах з'являється необхідність переоцінки подальших шляхів розвитку тих видів діяльності, що раніше практично не зіштовхувалися з конкуренцією та проблемою збуту своєї продукції на внутрішньому та зовнішніх ринках.

На сучасному етапі економічного й соціального розвитку економіки України важливе значення має металургія, яка забезпечує 27 % промислового виробництва держави, дає близько 40 % валютних надходжень і понад 10 % надходжень у державний бюджет. Розвиток кольорової металургії значною мірою залежить від ефективного функціонування й забезпечення умов формування конкурентоспроможності металургійних підприємств із урахуванням змін складного та нестабільного ринкового середовища.

Проблема підвищення ефективності виробництва розглядається в роботах таких вітчизняних і зарубіжних дослідників: О. Амоші, С. Аптекара, І. Бестужев-Лади, Д. Гвішиані, В. Громенка, І. Золотарьова, М. Ільшова, І. Лютова, І. Мацкуляка, М. Миронова, Ф. Ніксона, І. Пилипенка, О. Поважного, Ф. Поклонського, Ю. Разовського, В. Ращупкіної, Б. Санто, Л. Шацбакова, С. Шутькова. У науковій економічній літературі обґрунтовано сутність ефективності функціонування підприємств, технологічного оновлення виробництва, методи оцінки ефективності, але не повною мірою розглянуто заходи підвищення ефективності функціонування підприємств в умовах конкуренції.

Мета статті полягає у визначенні перспективних напрямів підвищення ефективності функціонування металургійних підприємств за рахунок модернізації виробництва.

Основними "гравцями" ринку металургійної продукції в Україні є:

ПАТ "Донецький металургійний завод", ПАТ "Артемівський завод з обробки кольорових металів", ПАТ "Металонік", ПАТ "Авдіївський завод металевих конструкцій", ПАТ "Львівметал".

Ринок металургійної промисловості в Україні характеризується досить високою концентрацією, при цьому спостерігається значна нерівномірність у рівні забезпеченості власними металами. Найбільш сильні позиції серед конкурентів мають підприємства ПАТ "Донецький металургійний завод" та ПАТ "Металонік".

Для більшості підприємств металургійної галузі характерний досить високий рівень зносу основних фондів. Ураховуючи поточний стан основних засобів українських металургійних підприємств, у середньостроковій перспективі очікується зростання потреби у здійсненні значних капітальних інвестицій для відновлення виробничих потужностей.

Дослідження діяльності металургійних підприємств свідчить про високий рівень зносу основних фондів. Так, цей показник склав у 2012 р.: ПАТ "Львівметал" – 25,22 %, ПАТ "Авдіївський завод металевих конструкцій" – 28,03 % і ПАТ "Металонік" – 31,37 %.

Найбільш зношеними були основні засоби ПАТ "Донецький металургійний завод" – 81,97 %.

Модернізація підприємств буде здійснена як за рахунок власних коштів груп компаній, так і за рахунок внутрішніх позик. Ураховуючи поточний стан основних виробників металургійної продукції та кон'юнктуру на світових ринках, вихід на зовнішній ринок капіталу для цих підприємств є недостатньо перспективним. Лише під час використання нових технологій стає можливим істотне скорочення собівартості виробництва, що дозволить

українському металу зберегти конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. При цьому потрібно пам'ятати, що освоєння нових технологій з виробництва високоякісного металу – досить витратний процес. У наступні роки варто очікувати підвищення тиску на фінансовий результат підприємств, зважаючи на необхідність освоєння значних капітальних інвестицій.

За результатами 2012 р. підприємства металургійної галузі переважно характеризувалися достатньою забезпеченістю оборотним капіталом. Проблеми з ліквідністю в останні роки відчували ПАТ "Металонік" та ПАТ "Авдіївський завод металевих конструкцій". Наявність досить великого оборотного капіталу говорить про можливість здійснення капітальних інвестицій для розширення діяльності.

При цьому частина підприємств останніми роками мала надлишкову ліквідність, що вказує на недостатньо ефективне використання наявних можливостей. Однак найбільші виробники успішно управляють ризиком ліквідності, використовуючи ресурси з досить високою ефективністю.

Частка власного капіталу в пасивах металургійних підприємств останніми роками є дуже нерівномірною і коливається в діапазоні від 11,26 % (ПАТ "Донецький металургійний завод") до 83,41 % (ПАТ "Львівметал").

Найвищу рентабельність активів (ROA) у 2011 р. показали ПАТ "Донецький металургійний завод" (11,72 %), ПАТ "Металонік" (5,57 %), ПАТ "Артемівський завод з обробки кольорових металів" (+4,66%).

При цьому рентабельність власного капіталу (ROE) ПАТ "Металонік" досягла 18,18 %, "Донецький металургійний завод" – 16,92, ПАТ "Артемівський завод з обробки кольорових металів" – 11,35 % [2].

Слід зосередити свою увагу на ПАТ "Артемівський завод з обробки кольорових металів" (АЗОКМ). Це одне з найбільших підприємств з виробництва кольорових металів в Україні.

Для того щоб запропонувати напрями підвищення ефективності підприємства, треба проаналізувати його внутрішні та зовнішні фактори. Для цього був проведений SWOT-аналіз.

Абревіатура SWOT походить від англійських слів *strengths* (сильні сторони), *weaknesses* (слабкі сторони), *opportunities* (можливості), *threats* (загрози). Це легкий у використанні інструмент швидкої оцінки стратегічного стану компанії. SWOT-аналіз є широко визнаним підходом, що дає змогу здійснити спільне дослідження зовнішнього та внутрішнього середовища.

Він є проміжною ланкою між формулюванням місії компанії та визначенням конкретних стратегічних цілей та завдань. Конкретизація цілей і завдань неможлива без отримання чіткої оцінки потенціалу підприємства і ситуації на ринку [3, с. 60]. SWOT-аналіз має на меті виявлення, визначення і відбір основних пріоритетів, проблем та можливостей, наданих зовнішнім середовищем, в межах якого функціонує компанія, а також безпосередньо пов'язаних із розвитком компанії та її внутрішньою діяльністю.

Застосування методу SWOT дає можливість встановити лінії зв'язку між силою та слабкістю, які притаманні організації, і зовнішніми загрозами та можливостями. SWOT-аналіз підкреслює, що стратегія повинна якнайкраще поєднувати внутрішні можливості компанії (її сильні і слабкі сторони) і зовнішню ситуацію (частково відображену у можливостях і загрозах). Тому стратегічний баланс, тобто поєднання негативних і позитивних факторів, що впливають на діяльність компанії як із-зовні, так і зсередини, допомагає правильно оцінити можливості, які відкриваються перед компанією в майбутньому.

Методологія SWOT передбачає першочергове виявлення сильних та слабких сторін і подальше встановлення між ними взаємозв'язків, які можуть бути використані для формулювання стратегії організації. Отже, матриця SWOT надає керівникам структуроване інформаційне поле, в межах якого вони можуть стратегічно орієнтуватися і приймати управлінські рішення.

SWOT дозволив виявити сильні та слабкі сторони діяльності підприємства, можливості й загрози (таблиця).

Таблиця

SWOT-аналіз ПАТ "АЗОКМ"

Сильні сторони	Можливості
повна забезпеченість металургійною сировиною високої якості	вихід на суміжний ринок
позитивний імідж компанії	створення нових торгових марок
компанія має відповідний політичний ресурс	створення інформаційного порталу
позитивна кредитна історія та стабільні фінансові показники	партнерство з банком фінансових організацій для спільної реалізації проекту
упровадження природоохоронних технологій	збільшення виробничих потужностей підприємства
високий рівень кваліфікації працівників	диверсифікація джерел сировини
Слабкі сторони	Загрози
використання однієї торгової марки в різних сегментах призводить до розмиття	підвищення тиску з боку інших підприємств
використання дешевих матеріалів і робочої сили призводить до зниження якості готової продукції	зниження попиту на метал
певна організаційна структура стримує вихід нових рентабельних продуктів	вихід на ринок іноземних компаній виробництва в металургії
невисока виробнича потужність із виробництва металу	повільні темпи відновлення
високий знос основних фондів	зменшення рентабельності
збільшення кредиторської заборгованості	підвищення цін на сировинні ресурси

До найбільш сильних сторін належать: забезпеченість металургійною сировиною, виробництво металу високої якості за рахунок доступу до високоякісного металу й упровадження природоохоронних технологій.

До найбільш слабких сторін належать: невисока виробнича потужність з виробництва металів, високий знос основних фондів, збільшення кредиторської заборгованості, зниження попиту на метал збуту. Але слабкі сторони можливо усунути за рахунок можливостей, збільшення виробничих потужностей підприємства.

Слід оцінити рівень ефективності застосування виробничих ресурсів для виробництва й реалізації продукції, для виявлення ефективності операційної діяльності підприємства. Для цього варто проаналізувати виробничо-господарську діяльність підприємства у 2012 р.

Аналіз показників свідчить, що у 2012 р. показники виробничо-господарської діяльності підприємства погіршилися. Товарна продукція знизилась на 23,34 %. Витрати на гривню товарної продукції збільшилися на 2 %. Прибуток від виробництва товарної продукції зменшився на 84,23 %. Рентабельність товарної продукції зменшилась на 76,92 %. Чистий дохід (виручка) від реалізації зменшився 22,96 %. Витрати на 1 грн чистого доходу (виручки) від

реалізації збільшилися 1,17 %. Рентабельність реалізованої продукції зменшилась на 40 %. Чистий прибуток зменшився на 78,35 %.

Існує думка, що головний ризик безпосереднього застосування SWOT-аналізу полягає не стільки в тому, що насправді неможливо врахувати всі чинники зовнішнього середовища і внутрішнього стану підприємства (чим, як правило, і пояснюють небезпеку прямого використання тих чи інших моделей стратегічного управління), скільки в тому, що ці, на перший погляд, дуже прості моделі розглянуті зарубіжними спеціалістами утилітарно, на недостатньому рівні абстракції, щоб збагнути їх внутрішню сутність. Іншими словами, підходи, створені західними фахівцями, мають швидше практичну, ніж загальнотеоретичну орієнтацію, і розроблені із урахуванням умов конкретного підприємства сфери діяльності.

Оскільки бізнес в Україні має свою специфіку, спроба безпосередньо перенести зарубіжні методики стратегічного управління, зокрема SWOT-аналізу, на вітчизняні економічні реалії викликає додаткові труднощі. Тому рекомендують керівникам застосовувати ці методики, особливо SWOT-аналіз, на проміжному етапі дослідження – для поглибленого аналізу ситуації підприємства, а далі покладатися на свою інтуїцію, тобто обмежитися використанням цієї моделі для генерації власних, нових стратегічних ідей [4].

Подальші дослідження могли б полягати у поєднанні SWOT-аналізу із технологіями та інструментами бізнес-інжинірингу, які спираються на систему інформаційних моделей підприємства і моделей зовнішнього середовища. Спеціальні модулі таких програм дають змогу фіксувати, проводити моніторинг і зіставляти SWOT-чинники, що впливають на стратегічні рішення з вибору можливих напрямів розвитку компанії.

Наук. керівн. Журавльова І. В.

-
- Література:** 1. Орієнтири відродження гірничо-металургійного виробництва України : монографія / О. С. Поважний, Ф. Ю. Поклонський, М. О. Ільяшов та ін. ДонДУУ. – Донецьк : Донбас, 2012. – 458 с. 2. Национальное рейтинговое агентство "Рюрик". Рынок кокса и коксохимические предприятия Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://turik.com.ua/documents/research/Coke-industry_2011.pdf. – Название с экрана. 3. Устинов В. А. Экономика управления предприятием : учеб. пособ. / В. А. Устинов. – М. : ГАУ, 2003. 4. Гетьман О. О. Економічна діагностика : навч. посібн. / О. О. Гетьман. – 2-ге вид. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 488 с. 5. Довгань Л. Є. Стратегічне управління : навч. посіб. / Л. Є. Довгань, Ю. В. Каракай, Л. П. Артеменко. – К. : Центр учбової літератури, 2009. 6. Савчук А. В. Анализ эффективности инвестиционных проектов и экономических условий их реализации / А. В. Савчук. – М. : ИПРЭИ, 2000. – 176 с. 7. Портер М. Е. Конкуренция : учеб. пособ. / М. Е. Портер ; пер. с англ. – М. : Изд. дом "Вильямс", 2001. – 495 с. 8. Щукін Б. М. Аналіз інвестиційних проектів : конспект лекцій / Б. М. Щукін. – К. : МАУП, 2002. – 128 с.